

СЕКЦІЯ 2 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.972+339.545+339.98

Калугін С.П.*аспірант кафедри міжнародної економіки
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МІЖНАРОДНА ПРОЦЕДУРА ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Висвітлено процедуру застосування санкцій та цикл введення санкцій їх взаємозалежність та вплив на прийняття рішення про ведення обмежувальних заходів в умовах геополітичної нестабільності та глобалізації торговельних відносин між країнами з частішим виникненням торговельних та політичних конфліктів як фактор ефективності їх застосування та принцип розробки примусових дій відповідно до міри впливу та їх ефективності імплементації.

Ключові слова: санкції, процедура введення санкцій, цикл санкцій, глобалізація, геополітична нестабільність, міжнародні конфлікти, торговельні конфлікти.

Калугин С.П. МЕЖДУНАРОДНАЯ ПРОЦЕДУРА ПРИМЕНЕНИЯ САНКЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Освещены процедура применения санкций и цикл введения санкций их взаимозависимость и влияние на принятие решения о ведении ограничительных мер в условиях геополитической нестабильности и глобализации торговых отношений между странами с более частым возникновением торговых и политических конфликтов как фактор эффективности их применения и принцип разработки принудительных действий в соответствии с мерой влияния и их эффективности имплементации.

Ключевые слова: санкции, процедура введения санкций, цикл санкций, глобализация, геополитическая нестабильность, международные конфликты, торговые конфликты.

Kaluhin S.P. INTERNATIONAL SANCTIONS PROCEDURE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Deals with the procedure of applying sanctions and a cycle of sanctions their interdependence and influence on the decision to conduct restrictive measures in terms of geopolitical instability and globalization of trade relations between countries with more frequent occurrence of trade and political conflicts as a factor in the effectiveness of their use and design principles enforcement action under measure the impact and effectiveness of their implementation.

Keywords: sanctions procedure sanctions, sanctions cycle, globalization, geopolitical instability, international conflicts, trade conflicts.

Мета статті – розробити чітку процедуру застосування санкцій з урахуванням циклу їх введення для впровадження ефективної стратегії протидії іншій стороні конфлікту, яка є провокатором.

Завдання:

- розробити чітку процедуру застосування санкцій;
- розробити цикл застосування санкцій;
- виявити основні чинники та дії на кожній стадії застосування санкцій.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізованого суспільства та світової гео економічної нестабільності усе більше приділяється уваги процесу прийняття рішень про введення запобіжних дій та протидії відносно до суб'єктів, які є провокатором та ініціюють подальшу ескалацію конфлікту, яка виникла між сторонами. Така ситуація викликає низку наслідків для усіх сфер: економіки, політики та соціуму, що потребує чітких впорядкованих дій для ефективного впливу на сторону-провокатора. Тому потрібно чітко розуміти усі наслідки можливих реторсій та економічний тиск на суб'єкта з прогнозуванням його подальшої діяльності та прийняття рішення про інтенсифікацію своїх обмежувальних дій.

В умовах глобалізації та інтенсифікації економічних процесів, з розвитком ринкової інтеграції суспільств збільшується імовірність виникнення протиріч між сторонами, які виникають через нехтування інтересами однієї із сторін, що провокують конфліктні ситуації, які потребують вирішення шляхом вико-

ристання різних інструментів впливу. Тому стратегія, що стосується процедури застосування обмежувальних дій (санкцій), є невід'ємною складовою ефективною стратегією протидії іншій стороні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню процедури введення санкцій приділяли уваги такі вчені, як: К.А. Багінян, І.І. Лукашук, Ю.А. Міхеєв, Д.Б. Левін, Г.І. Курдюков, Л.А. Камаровський, В.А. Уляницький, Ф.Ф. Мартенс, К.О. Кононова, М.О. Баймуратов та інші. Однак прийти до чіткого визначення процедури введення санкцій так і не вдалося. Близько до визначення процедури введення санкцій підійшла ООН [1; 2]. Відповідно, до процедури прийняття щодо введення санкцій з боку ООН потрібне виконання декількох умов: 1 – це те, що використані усі можливі способи мирного урегулювання конфлікту; 2 – це те, що резолюція ООН відповідно санкцій обов'язкова до виконання всіма країнами-членами; 3 – це створення спеціального комітету по санкціям [3; 4, с. 57; 5, с. 48]. Отже, відповідно до вимог ООН, потрібно, щоб був лише факт унеможливлення мирного вирішення питання, оминаючи стадії визначення сторін конфлікту та відсутній чіткий регламент процедури введення санкцій комітетом, що створюється [6, с. 61-85]. Г.І. Курдюков визначає, що санкції застосовуються лише тоді, коли держава-порушник добровільно та сумлінно не виконує свої юридичні обов'язки та несе контр-примусовий характер [7, с. 99-100]. Л.А. Камаровський, В.А. Уляницький виділяють фактичні способи

санкційного примусу, що базуються лише у площині застосування фізичного примусу, тобто застосування воєнізованих засобів примусу, що говорить про неіснування чіткої процедури введення санкцій, а лише воєнізований примус [8, с. 79].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Виходячи з попереднього аналізу літературних джерел, не розглянуто системне бачення процедури введення санкцій, що необхідно для ефективного застосування інструментів обмежувального характеру. Та не розглянуто цикл введення санкцій, що передбачав би чітку алгоритмізацію системних дій, відповідно до яких необхідно приймати рішення про посилення санкцій або їх послаблення, та подальші дії у випадку подальшої ескалації конфлікту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед більшості випадків застосування санкцій у світовій практиці притримуються певного, прописаного алгоритму дій, згідно з яким розпочинається процедура застосування санкцій до відповідної сторони із застосування всіх необхідних і наявних інструментів впливу. Так, на прикладі ООН створюється окремий комітет з розгляду конкретного випадку, який приділяє увагу усім питанням, що пов'язані з провадженням санкцій та вибором необхідних інструментів в якості санкцій [9].

Проте немає чітко регламентованої послідовності дій, за якою кожен новостворений комітет повинен був би діяти і приймати рішення відповідно до ситуації, що склалася. Тому виникає необхідність висвітлення процедури, за якою можливо б було уніфікувати дії новостворених комітетів та встановлення необхідних цілей на кожному з етапів функціонування такої комісії задля підвищення ефективності її професійної та цільової діяльності.

Отже, відповідно до процедури застосування санкцій, проаналізувавши діяльність багатьох створених комітетів по санкціям з боку ООН та персональним санкціям, які застосовувалися окремими країнами, визначити якісь уніфіковані кроки до регламентації

конкретних дій такої діяльності дуже важко, тому пропонуємо до розгляду власне бачення щодо даної процедури застосування санкцій, яка наведена на рисунку 1.

Дана схема відображає послідовність пошарових, загальних дій та принципів роботи і взаємодії постраждалої сторони та сторони, яка застосовує санкції відповідно до сторони-провокатора (агресора) щодо процедури розробки пакетів санкцій та задля підвищення ефективності їх співпраці.

Процес застосування санкцій доцільно почати з першого етапу першої стадії, який би надав чітку відповідь, хто саме є сторонами конфлікту. В даний етап входить визначення самих суб'єктів конфлікту (чи то є країни, компанії, міжнародні організації та інше), предмету конфлікту, претензії, які висувуються з обох сторін, та відповідні факти, які б ідентифікували те, що є наявний конфлікт, який потребує зовнішнього втручання для його вирішення та унеможливлення мирне вирішення конфліктної ситуації.

На другій стадії доцільно чітко визначити, виходячи з ситуації, яка склалася, хто є постраждалою стороною, а хто є стороною-провокатором (агресором), який продовжує ескалацію конфлікту і протиправні дії проти постраждалої сторони.

На третій стадії проводиться низка дій, які спрямовані на мирне врегулювання ситуації, наприклад, перемовини з третьою стороною та намагання знайти консенсус та припинити подальшу ескалацію конфлікту. У випадку, якщо такі перемовини не призводять до бажаного результату відбувається перехід до другого етапу, тобто схеми пошарових дій до підготовки та розробки пакетів санкцій.

На другому етапі першої стадії відбувається визначення сфер діяльності, які суміжні між суб'єктом і об'єктом застосування санкцій та їх глибокий аналіз з приводу впливу як на сторону-провокатора (агресора), так і на сторону, яка вводить санкції, та визначення найбільш уразливих та впливових сфер у сторони-провокатора (агресора).

Рис. 1. Процедура застосування санкцій як форми адміністративного впливу (взаємодія постраждалої сторони та 3-ї сторони)

На стадії 2.1 відбувається розробка пакетів санкцій, які включають всю інформацію, яка була визначена на попередніх стадіях з урахуванням, що пакети санкцій повинні включати інструментарій відповідно до швидкості його імплементації та жорсткості впливу на сторону-провокатора (агресора). Стадія 2.2 тісно пов'язана з попередньою стадією 2.1, так як при введенні пакетів санкцій, які будуть впливати чи то на економічну, політичну або соціальну сфери, обов'язково відбувається обернена реакція у вигляді реторсій, тобто сторона-провокатор (агресор) буде намагатися також якимось чином відповісти стороні, яка вводить проти неї санкції, відповідними діями, і саме такі дії повинні аналізуватись та оцінюватись з боку можливого негативного впливу та ефекту. Саме тому ці дві стадії йдуть паралельно одна з одною і повинні проводитись одночасно задля досягнення максимально можливого ефекту.

На третій стадії вже відбуваються поступове введення першого пакету санкцій та стратегічна підготовка до можливих реторсій задля уникнення негативного впливу з боку сторони-провокатора (агресора).

Надалі введення наступних пакетів санкцій відповідно до їх стратегії введення відбувається згідно із життєвим циклом конфлікту та циклу введення пакетів санкцій.

Залежно від того, на якій стадії знаходиться конфлікт між двома або більше сторонами, визначається цикл введення пакетів санкцій. Даний цикл чітко повинен корелювати з етапами введення санкцій у часовому та просторовому вимірі. Це говорить про те, що кожен із етапів має вимір у часі та має бути ним обмежений. Кожні раунди введення санкцій повинні бути спрямовані на досягнення конкретної цілі та мати об'єкт застосування і вимірюватись чіткими натуральними показниками ефективності від їх введення. Ще один дуже важливий показник – міра впливу. Саме завдяки мірі впливу санкцій на дії сторони-агресора визначається їх ефективність та часовий і просторовий вимір.

Невід'ємною частиною політики введення санкцій проти сторони-провокатора є цільове призначення кожного із пакетів санкцій та санкцій загалом як інструменту впливу. Кожне обмеження чи запобіжний захід, який входить в будь-який із етапів введення пакетів санкцій, повинен бути чітко аргументований та повинен мати цільовий характер, тобто впливати на певний сектор економіки, політики або соціальної сфери.

Згідно зі схемою 1, введення етапів санкцій відбувається застосування певних обмежувальних дій, які носять характер санкцій і мають, за силою впливу, від найнижчого рівня до найвищого відповідно до ієрархії етапів.

Процедура, за якою відбувається поетапне введення санкцій, така (рис. 2): введення першого етапу санкцій (для більш ефективного ведення політики застосування санкцій для зменшення впливу чи то економічного, чи то політичного або воєнізованого з боку сторони-провокатора (агресора) паралельно починають розроблятися наступні за введенням етапи санкцій. На першому етапі розробляють ті типи санкцій, які за рівнем імплементації найбільш швидкі та ефект від введення яких одразу буде явним. Особлива увага прикута до часового виміру санкцій, тобто кожен етап, в який входить певна кількість обмежувальних дій (санкцій), повинен мати чіткі часові рамки і вони можуть бути подовжені або розширені відносно своєї сфери впливу залежно від дій сторони, до якої вони застосовуються.

Для підвищення ефективності використання політики застосування санкцій відбувається моніторинг та аналіз ситуації з сторони, до якої були вони застосовані. На кожній із стадій введення пакетів санкцій, необхідно визначити наявність контрдії, введення реторсій, математично вимірювати ефект впливу введених санкцій та проводити аналіз поведінки сторони-провокатора, виходячи з цільового призначення пакетів санкцій.

За умови невиконання стороною-провокатором (агресором) необхідних дій для нівелювання кон-

Рис. 2. Цикл введення етапів санкцій

фліктної ситуації та проведення низки вищеведених дій починають підготовку про введення наступних етапів санкцій, які вже належать до більш жорстких видів санкцій та у часовому вимірі належать до середньострокових та довгострокових пакетів.

Висновки. Сучасні взаємовідносини країн характеризуються високою ризикованістю виникнення конфліктів між країнами-партнерами, водночас відсутність чіткого розуміння нівелювання цих конфліктів призводить до виникнення багатьох спірних питань, процедура яких відсутня у суб'єктів конфлікту. Тому, як наслідок, спостерігаються хаотичні дії з боку сторін конфлікту для виправдання своїх дій, навіть у деяких випадках це призводить до воєнізованих дій, що руйнує будь-які відносини між країнами та не приносить жодної ефективності у своїх діях. Для уникнення такої ситуації необхідно розуміти чітку процедуру дій у випадку виникнення таких ситуацій та розуміти засади формування стратегії застосування обмежувальних заходів, що, як свідчить практика, не дуже використовується у міждержавних відносинах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Vera Gowlland-Debbas, Tehindrazanarivelo, Djacoba Liva. National implementation of United Nations Sanctions: A Comparative Study. – Leiden and Boston : Martinus Nijhoff, 2004. – P. 378.
2. Комитеты по санкциям Совета Безопасности ООН (рус.). Проверено 10 августа 2009. Архивировано из первоисточника 29 января 2012.
3. Проект декларації про основні вимоги та стандартні критерії введення та застосування санкцій / спеціальний комітет по уставу ООН та посиленню ролі організації від 9 лютого 2007 року.
4. Цит. по: Crawford J. The Relationship between Sanctions and Countermeasures // United Nations Sanctions an International Law. Gowlland-Debbas, Vera (ed.), Kluwer Law International, 2001. – P. 57.
5. Цит. по: Михеев Ю.А. Применение принудительных мер по уставу ООН. – М., 1967. – С. 48.
6. Кононова К.О. Санкционные резолюции Совета Безопасности ООН и их имплементация в национальных правовых системах государств-членов. – Wolters Kluwer, 2010. – С. 61-85.
7. Курдюков Г.И. Международные экономические санкции и права человека (применение в практике Совета Безопасности ООН) // РЕМП. Спец. вып. – 2000. – С. 99-100.
8. Камаровский Л.А., Уляницкий В.А. Международное право. – 1905. – С. 79.
9. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право. – Харків : Одісей, 2008. – С. 704.

УДК 339.542(477+339.923.061)

Касич А.О.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку, аналізу та аудиту
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

Цокало О.А.

*студентка
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті проаналізовано теорії міжнародної торгівлі та визначено характерний вид торгової політики для України. Викладено результати аналізу статистичних даних експортно-імпорتنних операцій на прикладі найбільших країн-партнерів із ЄС. Наведені основні тенденції розвитку торговельних відносин України з ЄС. Виявлено ключові проблеми торговельної діяльності, причини переорієнтації торгових шляхів та запропоновано шляхи удосконалення торговельної політики України.

Ключові слова: торговельна політика, експорт, імпорт, лібералізація, протекціонізм, торгові партнери, дефіцит, профіцит, торговельний баланс.

Касич А.О., Цокало О.А. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ УКРАИНЫ СО СТРАНАМИ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

В статье проанализированы теории международной торговли и определен характерный вид торговой политики для Украины. Изложены результаты анализа статистических данных экспортно-импортных операций на примере крупнейших стран-партнеров из ЕС. Приведены основные тенденции развития торговых отношений Украины с ЕС. Выявлены ключевые проблемы торговой деятельности, причины переориентации торговых путей. Предложены пути совершенствования торговой политики Украины.

Ключевые слова: торговая политика, экспорт, импорт, либерализация, протекционизм, торговые партнеры, дефицит, профицит, торговый баланс.

Kasych A.O., Tsokalo O.A., STATE AND PROSPECTS OF UKRAINE TRADE RELATIONS WITH THE EUROPEAN UNION

The paper analyzes the theory of international trade and defines the Ukrainian trade policy. It bases on the statistical analysis of export-import operations with the biggest EU partner and describes the trend of economical cooperation between Ukraine and EU. In the rest of the paper the key trade problems and the reasons for redirection of the trade orientation are defined, as well as the way for improvement of the trade policy of Ukraine is proposed.

Keywords: trade policy, export, import, liberalization, protectionism, trade partners, deficit, surplus, trade balance.